

Anmälan mot Polismyndigheten i Skåne för ett ingripande i samband med en fordons- och förarkontroll

---

Anmälan

K.S. anmälde Polismyndigheten i Skåne för ett ingripande i samband med en trafikkontroll i Trelleborg på kvällen den 9 mars 2013. Av anmälan framgick i huvudsak följande.

K.S. var passagerare i ett fordon som stoppades av polis. Han ombads att legitimera sig, vilket han ifrågasatte eftersom han inte var förare av bilen. En polisman från piketpolisen slet då upp bildörren och skrek att K.S. skulle komma ut. Därefter genomsökte polisen bilen och kroppsvisiterade bl.a. K.S. Han fick vänta utomhus i minusgrader och kraftig storm under cirka en halvtimme. Polisen lämnade bilen i slarvigt skick då de endast hade kastat tillbaka föremålen in i bilen efter genomsökningen. Polismannen från piketpolisen vägrade att legitimera sig.

Utredning

Polismyndigheten i Skåne (tf. länspolismästaren Hans Nordin) kom efter anmodan in med yttrande. Upplysningar hade hämtats in från polisområde Södra Skåne och länskriminalavdelningen.

Polismyndigheten anförde följande angående omständigheterna vid ingripandet.

På kvällen lördagen den 9 mars 2013 var det fest i en lokal i utkanten av Trelleborg. Lokalen i fråga nyttjas av Red Devils MC, som är ett s.k. 1 procent mc-gäng, dvs. en klubb som tillhör den del av mc-miljön som har brutit med det etablerade samhället och har sina egna lagar och regler. Medlemmar och sympatisörer tillhörande andra 1 procent mc-gäng var inbjudna till festen. Det har under en längre tid varit oroligt inom 1 procent mc-gängen i södra Sverige med händelser som bl.a. bedömts som mord och mordförsök. Mot denna bakgrund fanns polisen på plats för fordons- och förarkontroller den aktuella kvällen. Med hänsyn till den spända stämningen inom 1 procent-miljön och den omständigheten att det fanns uppgift om att det kunde antas att det fanns personer i den aktuella miljön som var efterlysta hade polisområde Södra Skåne begärt förstärkning av piketen, som utgör en enhet inom länskriminalavdelningen. Piketen är bl.a. aktiva i kampen mot den grova organiserade och samhällshotande brottsligheten och medverkar ofta vid i förväg beslutade kontroller där individer som har en koppling till denna form av brottslighet förekommer. Arbetsmetoden kan i viss mån beskrivas som rutinartad. Av en beslutad handlingsplan för piketen framgår bl.a. att piketen, med stöd av 19 och 20 a

§§ polislagen (1984:387) samt rättegångsbalkens regler, ska beslagta vapen som kan knytas till grovt organiserade kriminella individer.

Vid den aktuella kontrollplatsen fanns en målad polisbil och buss samt en civil buss. Med undantag för en medarbetare bar samtlig personal polisuniform. En del poliser var även försedda med varselväst. Vid ett tillfälle stoppades två personbilar i kontrollen. Anmälaren K.S. färdades i den ena. På uppmaning av yttre befäl uppvisade föraren körkort och alkoholutandningsprov genomfördes. Passageraren i bilens framsäte, K.S., tillfrågades om legitimation. En ordväxling utbröt där K.S. bl.a. ställde sig frågande till varför han skulle legitimera sig och huruvida han var misstänkt för något brott. Sedan yttre befäl svarat nekande på frågan huruvida K.S. var misstänkt för något brott fortsatte ordväxlingen och av K.S:s attityd framgick att det var lönlöst att fortsätta resonera med honom. En polisman från piketen tog då över. Han uppträdde bestämt genom att säga åt K.S. att stiga ur bilen, vilket också skedde. K.S. överlämnade sedan sin legitimation till piketpolisen. K.S. ville att piketpolisen skulle uppvisa sin polislegitimation. Piketpolisen i fråga hänvisade då till yttre befäls patrullnummer och uppfattade att K.S. blev nöjd med det svaret.

Tjänstgörande yttre befäl (tillika insatsledare) fattade beslut om genomförande av kroppsvisitation enligt 19 § andra stycket 1 punkten polislagen [---] och genomsökning av fordon enligt 20 a § samma lag.

Genomsökning av de två bilarna som stoppades i den nu aktuella kontrollen genomfördes. Samtliga passagerare fick stiga ur bilarna och vänta vid sidan av vägen. Det var kallt ute den aktuella kvällen, en minusgrad med vindar på 17 m/s. Mot bakgrund av det rådande vädret och att det inte fanns något skydd mot den hårda blåsten gjordes genomsökningarna så snabbt och effektivt som möjligt. Uppskattningsvis genomsöktes fordonen under tio minuter. Vad gäller ordningen i bilarna efter att de genomsökts kan nämnas att de innehöll få lösa föremål. I den ena bilen fanns en hundbur i bagageutrymmet som fick tas loss men den sattes åter på plats efter genomförd kontroll.

Under kvällen fördes kontinuerligt en logg över de personer och fordon som var på väg till festen. Från loggen hämtades sedan information som användes för att sammanställa ett protokoll över de utförda kontrollerna.

Polismyndigheten redovisade följande bedömning.

Det är naturligtvis en självklarhet att en polisman i sitt arbete ska uppträda på ett professionellt, korrekt och förtroendeingivande sätt. [---] Polisområde Södra Skåne har under perioden 15 januari – 19 februari 2013 anordnat informationsträffar med samtlig yttre personal angående bemötande och tillämplig lagstiftning med inriktning på fordons- och förarkontroller. Det har inte framkommit någon omständighet som tyder på att polismännen i fråga inte uppträtt professionellt och korrekt i samband med kontrollen.

När det gäller polisens skyldighet att lämna identitetsuppgifter har JO [---] uttalat att det i princip föreligger en skyldighet för en enskild polisman att i samband med tjänsteutövning lämna erforderliga identitetsuppgifter om inte särskilda omständigheter föreligger, t.ex. risk för trakasserier. När det, som i förevarande fall, gäller personer med anknytning till kriminella organisationer så torde sådana särskilda omständigheter föreligga att en polisman kan välja om han eller hon vill uppge sitt namn. Det kan här nämnas att piketpolisen har särskilda id-handlingar med tjänstenummer utan angivande av namn.

Kroppsvisitation [---] och genomsökning av fordon [---] [enligt polislagen] får utföras i situationer då risken typiskt sett framstår som stor för att vapen eller andra tillhyggen ska komma till användning vid våldsbrott. I de fall omständigheterna är sådana att det finns anledning att befara att farliga föremål inte kan hänföras till en bestämd person eller ett enstaka fordon, utan i stället till en gruppering eller flera fordon som framförs av grupperingen i fråga, anses polisen ha befogenhet att mera rutinmässigt kontrollera dessa personer och deras fordon.

MC-kriminaliteten är utbredd i regionen och både interna och externa konflikter är vanligt förekommande. Konflikterna leder inte sällan till grova våldsbrott. Mot bakgrund härav samt med beaktande av den omständigheten att tillgång till vapen och andra farliga föremål är vanligt förekommande inom grupperingar i den kriminella MC-miljön finner polismyndigheten att det förelåg rättslig grund att fatta beslut om att kroppsvisitera personerna i fråga och genomsöka deras fordon.

Sammanfattningsvis ansåg polismyndigheten att fordons- och förarkontrollen hade utförts på ett korrekt sätt och att det hade funnits rättsligt stöd för ingripandet.

K.S. kommenterade polismyndighetens yttrande.

Rättslig reglering

Av 19 § andra stycket 1 polislagen följer att en polisman får kroppsvisitera i den utsträckning det behövs för att söka efter vapen eller andra farliga föremål som är ägnade att användas vid brott mot liv eller hälsa, om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att ett sådant föremål kan förklaras förverkat. Under samma förutsättningar får en polisman enligt 20 a § polislagen genomsöka fordon.

Bestämmelserna ger polisen befogenhet att genomföra kroppsvisitation och genomsöka fordon i förebyggande syfte. De förutsätter för sin tillämpning en situation där risken typiskt sett är stor för att vapen eller tillhyggen ska komma till användning vid våldsbrott. Så kan till exempel vara fallet vid konfrontationer mellan rivaliserande grupper eller vid idrottsevenemang där våldsamheter erfarenhetsmässigt brukar förekomma. Även utan att någon konfrontation har ägt rum kan det finnas risk för sammandrabbning, till exempel om ett mc-gäng befinner sig på en viss plats under sådana förhållanden att det på grund av tidigare erfarenheter eller upplysningar kan antas att avsikten är att invänta och sammandrabbas med en fientlig grupp. Polismannen måste emellertid kunna peka på någon konkret omständighet, exempelvis tidigare iakttagelser, som ger objektivt stöd för ett antagande att vapen kan komma att påträffas vid en visitation eller vid en genomsökning av det aktuella fordonet. (Se Berggren, Munck, Polislagen, nionde upplagan, s. 140 f. och s. 151.)

Vid polisingripanden gäller proportionalitetsprincipen. Denna har kommit till uttryck i 8 § polislagen och innebär att de skador och olägenheter som ingripandet kan medföra för ett motstående intresse inte får stå i missförhållande till syftet med ingripandet.

I 4 kap. 1 § polisförordningen föreskrivs att anställda inom polisen i arbetet ska uppträda på ett sätt som inger förtroende och aktning. De ska uppträda hövligt, hänsynsfullt och med fasthet samt iaktta självbehärskning och undvika vad som kan uppfattas som utslag av ovänlighet eller småaktighet.

Bedömning

Av utredningen framgår att fordons- och förarkontroller genomfördes den aktuella kvällen i anslutning till en lokal som innehas av en motorcykelklubb som polisen

bedömer tillhör den kriminella mc-miljön. I lokalen hölls en fest som även medlemmar av andra liknande motorcykelklubbar var inbjudna till.

Polismyndigheten har som grund för besluten om kroppsvisitation och husrannsakan i fordon bl.a. hänvisat till att mc-kriminaliteten är utbredd i regionen samt att både interna och externa konflikter är vanligt förekommande. Myndigheten har även anfört att tillgången till vapen och andra farliga föremål är omfattande samt att konflikterna inte sällan leder till grova våldsbrott.

Bedömningen av om det finns tillräcklig grund för kroppsvisitation och husrannsakan i fordon ska ske med utgångspunkt från samtliga omständigheter i det enskilda fallet samt grunda sig på den kunskap och erfarenhet som polisen har. Även om det finns ett visst bedömningsutrymme i denna fråga är det väsentligt att proportionalitetsprincipen beaktas och att tvångsåtgärderna inte tillämpas på ett sätt som uppfattas som obefogade trakasserier. Jag finner dock inte anledning att rikta någon kritik mot polismyndigheten för genomförandet av kroppsvisitationen och husrannsakan.

När det gäller frågan om en polisanskyldighet att identifiera sig erinrar jag om att det, som polismyndigheten anfört, i princip finns en skyldighet för en enskild polisman att i samband med tjänsteutövning lämna erforderliga identitetsuppgifter om det inte finns särskilda omständigheter (se bl.a. JO 2010/11 s. 134, dnr 5561-2008).

Vad som har framkommit i övrigt ger inte anledning till något särskilt uttalande från min sida.

Cecilia Renfors

Maria Ulfsson
Maria Ulfsson Klang

Vid beredningen av ärendet har byråchefen Per Lagerud deltagit.

Sändlista

K.S.

Polismyndigheten i Skåne (A015.044/2013)